

رتترین سفیر

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولًا مِّنْ أَنفُسِهِمْ يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِن كَانُوا مِن قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ

سوره آل عمران، آیه ۱۶۴

به نام خدای بخشاینده مهربان

خداوند بر مؤمنان منت نهاد که در میان آنها، پیامبری از خودشان برانگیخت که آیات او را بر آنها بخواند، و آنها را پاک کند و کتاب و حکمت بیاموزد هر چند پیش از آن، در گمراهی آشکاری بودند.

يَتْلُوا	بَعَثَ	مَنَّ
بخواند	برا بیخت	منت نهاد
مُبِينٍ	ضَلَالٍ	يُزَكِّيهِمْ
آشکار	گمراهی	آنها را پاک کند

نمای درس

اگر خداوند مهربان، حضرت محمد ﷺ را برای ما نمی فرستاد، ما و دیگر مسلمانان در چه وضعیتی به سر می بردیم؟ پیامبر اکرم ﷺ چه خصوصیتی دارد که ما هم از آن حضرت الگو بگیریم و مسلمان واقعی شویم؟ پاسخ این پرسش ها را در این درس می خوانیم.

سیمای هدایتی آیه

از درس‌های قبلی آموختیم که همه ما برای رفتن به سوی کمال و رسیدن به هدف اصلی آفرینش، به راهنمایی الهی نیاز داریم که ما را در این مسیر هدایت کند؛ خدا نیز در طول تاریخ زندگی بشر پیامبرانی را برانگیخته که هدایت انسان‌ها را بر عهده داشته‌اند. مانند: حضرت ابراهیم، حضرت موسی، حضرت مسیح عَلَيْهِ السَّلَامُ و... هر کدام از این پیامبران با برنامه متناسب با وضع زمان و استعداد مردم آن زمان برانگیخته شده و مشعل‌های فروزانی در جامعه خود بوده‌اند. البته با توجه به سطح فهم و دانش مردم، پیامبران بزرگ الهی، دین پیامبر قبلی را تکمیل می‌کردند. سلسله پیامبران همانند کلاس‌های آموزشی است که با رشد فکر و دانش آموزش‌آموزان، به کلاس بالاتر می‌روند. دین حضرت نوح عَلَيْهِ السَّلَامُ و پیامبران پیش از او همانند پیش دبستانی، و دین پیامبران بعدی یعنی حضرت ابراهیم، حضرت موسی و حضرت عیسی عَلَيْهِ السَّلَامُ به ترتیب دوره‌های بعدی از ابتدایی، متوسطه اول و متوسطه دوم را تشکیل داده‌اند تا در زمان حضرت محمد صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ که عقل مردم توانا تر شد و مردم رشد کردند، کامل رین دین یعنی اسلام به مردم ارائه شد. پیامبر اعظم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ آخرین سفیر الهی، با برنامه کاملی برای عموم بشر اعزام شده است و برنامه او آن چنان کامل و جامع می‌باشد که بشر را تا روز قیامت به کمال مطلوب هدایت می‌کند. کسی که دوره‌های آموزشی را گذرانده و هم اکنون در دانشگاه مشغول تحصیل است، نباید به عقب برگردد و در کلاس پیش دبستانی و ابتدایی بنشیند، در زمان حاضر که عقل و فهم بشریت رشد کرده، و می‌توانند پیرو بهترین دین باشند، کسی نباید به دین‌های قبلی روی آورد. خداوند در این باره می‌فرماید:

إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ (سوره آل عمران، آیه ۱۹) دین در نزد خدا، اسلام است.

• نوری در تاریکی

هنگامی که خداوند رسالت را بر عهده پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ گذاشت، فتنه و فساد جهان را فرا گرفته بود و کارهای خلاف در میان مردم منتشر بود و آتش جنگ‌ها زبانه می‌کشید. دنیا بی‌نور و پراز مکر و فریب گشته بود. در سرزمین عربستان، افراد نادان، فرزندان دختر خودشان را زنده زنده در گورها دفن می‌کردند، برای آمدن باران آتش به راه می‌انداختند؛ اگر گاو ماده آب نمی‌خورد، گاو نر را به باد کتک می‌گرفتند؛ اگر مرد بزرگی فوت می‌کرد، شتر سالمی را کنار قبرش حبس می‌کردند تا صاحب قبر روز قیامت پیاده محشور نشود؛ اگر در بیابانی گم می‌شدند پیراهن خود را در می‌آوردند و پشت و رو می‌پوشیدند؛ وقتی وارد روستایی می‌شدند برای رفع ترس در برابر دروازه‌ی روستا ده بار صدای الاغ می‌دادند.

(رک: سبحانی، فروغ ابدیت، ج ۱)

در ایران نیز وضع بسیار بد بود. عموم مردم حق نداشتند درس بخوانند و فقط درباریان حق تحصیل داشتند، مردم مجبور بودند سنگین‌ترین مالیات‌ها را بدهند، از نظر مذهبی، ایرانیان طرفدار دین زرتشت بودند و باید دستورات عجیب و غریب آن دین را اجرا می‌کردند. برای نمونه ایرانیان زرتشتی حق نداشتند مرده‌های خودشان را دفن کنند. مجازات کسی که جسد مرده انسان یا لاشه سگ را در زمین دفن کند بین هزار تا دو هزار ضربه شلاق بود. (وندیداد، ص ۹۴) اگر کسی استخوان سگ یا انسان را روی زمین می‌انداخت بین شصت تا دو هزار ضربه شلاق می‌خورد. (همان، ص ۱۳۲)

در چنین وضعیتی خداوند مهربان نعمت بزرگی به مردم عنایت کرد و پیامبر رحمت را برای همه مردم فرستاد.

درس‌های آیه

تدبیر در آیه‌ای که در ابتدای درس خواندیم درس‌های فراوانی به ما می‌آموزد از

جمله:

(۱) خداوند در ابتدای آیه می‌فرماید: «لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ»، لفظ «مَنَّت» در زبان عربی به معنای بخشیدن نعمت بزرگ است. از این فراز آیه نتیجه می‌گیریم که رسالت

پیامبر اعظم ﷺ نعمت بسیار بزرگی بود که خداوند آن را به همه انسان‌ها ارزانی داشت. (۲) یکی از مزایای پیامبر این است که: «او از جنس خود آنها و از نوع بشر است»، «مِنْ أَنْفُسِهِمْ»؛ خداوند مهربان پیامبران را از جنس خود ما انسان‌ها برگزید نه از جنس فرشتگان و... تا ایاجات و نیازمندی‌های بشر را دقیقاً درک کنند و دردها و مشکلات و مصائب و مسائل زندگی آنها را لمس نمایند و بتوانند بهترین الگوی عملی باشند.

(۳) پیامبر اعظم ﷺ برای هدایت مردم سه برنامه مهم داشت:

۱. خواندن آیات پروردگار بر آن‌ها و آشنا ساختن گوش‌ها و افکار با این آیات.

۲. تعلیم، یعنی وارد ساختن این حقایق در درون جان آن‌ها.

۳. تربیت، یعنی پاک کردن جان‌ها و پرورش دادن روح و جان انسان‌ها.

(۴) از ترتیب طبیعی، یم بر تربیت مقدم است؛ یعنی افراد باید آموزش ببینند تا جسم و روح آنان پرورش یابد؛ ولی هدف نهایی و اصلی، تربیت است. از این رو تربیت و پرورش، قبل از تعلیم و آموزش آمده است.

(۵) قرآن کریم، وضعیت جهان در عصر بعثت را با واژه «ظلال مبین» ترسیم کرده که ترجمه آن را در اول درس آموختیم.

(۶) پیامبر می‌آید برای به تکامل رساندن انسان، می‌آید برای تخلُّق دادن انسان‌ها به اخلاق الله. می‌آید برای کامل کردن و به اتمام رساندن مکارم اخلاق. (مقام معظم رهبری، طرح

کلی اندیشه اسلامی در قرآن، ص ۴۰۸)

پرتویی از قرآن ناطق

خطبه ۲

أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ أَرْسَلَهُ
بِالَّذِينَ الْمَشْهُورِ وَالْعَلَمِ الْمَأْثُورِ وَ
الْكِتَابِ الْمَسْطُورِ وَالنُّورِ السَّاطِعِ وَ
الضِّيَاءِ اللَّامِعِ...

شهادت می‌دهم که محمد ﷺ بنده خدا و
فرستاده اوست. خداوند او را با دینی آشکار، و
نشانه‌ای پایدار و قرآنی نوشته شده و استوار و
نوری درخشان و چراغی تابان فرستاد.

حضرت علی عليه السلام در این بخش از خطبه به چند ویژگی از پیامبر صلی الله علیه و آله اسلام
اشاره کرده است که عبارتند از:

(۱) بندگی خدا؛

بندگی خدا یکی از ویژگی‌های مهم پیامبر صلی الله علیه و آله است. آری پیش از آن که رسول خدا
باشد، بنده خاص او بود و تا بنده خاص نباشد به مقام رسالت نمی‌رسد. ضمناً پاسخی
است به آنها که رسولان خدا را تا سر حد الوهیت بالا می‌بردند و بزرگ‌ترین افتخار آنان
را که عبودیتشان بود از آنها می‌گرفتند. آری برای رسیدن به مقامات بالای معنوی باید
بندگی کنیم.

بندگی کن تا که سلطانت کنند   تن رها کن تا همه جانت کنند
خوی حیوانی سزاوار تو نیست   ترک این خو کن که انسانت کنند

(۲) پیام‌آوری؛

دومین ویژگی پیامبر از نگاه مولای متقیان عليه السلام انتخاب ایشان به عنوان پیام‌آور الهی
است. روشن است که اگر شخصی بخواهد برای این مقام عالی انتخاب شود، باید شرایط
و ویژگی‌های خاصی داشته باشد که علم غیب، عصمت و معجزه از جمله آن شرایط است.

پرتویی از قرآن ناطق

خطبه ۲

۳) آئین آشکار

دین اسلام دینی روشن، واضح و بدون پیچیدگی و پوشیدگی است. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله دستورات اسلام را کاملا روشن بیان کرده و دین اسلام هیچ نقطه کور و تاریکی ندارد. جمله «أَرْسَلَهُ بِاللَّيْنِ الْمَشْهُورِ» به این ویژگی اشاره کرده است.

۴) معجزات نبوی

«علم مأثور» که در سخن امام آمده، اشاره به معجزات پیامبر صلی الله علیه و آله دارد. همگی می‌دانیم که پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله دارای معجزات فراوانی بود؛ دو نیم شدن ماه به دستور پیامبر صلی الله علیه و آله، سفر آسمانی معراج، خبر دادن از غیب و ده‌ها مورد دیگر همگی از معجزات پیامبر صلی الله علیه و آله و نشان دهنده حق بودن اسلام است.

۵) قرآن نبوی

هر چند رسول خدا صلی الله علیه و آله، دارای معجزات فراوانی بود ولی قرآن کریم، معجزه‌ای فرا زمانی، فرا مکانی و فراملیتی است. در درس بعدی توضیح معجزه بودن قرآن خواهد آمد. «کتاب مسطور» که در خطبه آمده، اشاره به قرآن دارد.

۶) علم نبوی

یکی دیگر از خصوصیات پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله، علم فراوان و دانشی بود که خداوند آن را به پیامبر عنایت فرموده بود. جمله «نور ساطع» اشاره به علوم الهی حضرت است.

۷) سنت نبوی

پیامبر صلی الله علیه و آله الگوی همه ما مسلمانان است؛ پس ما باید روش ایشان را در عبادت، رفتار با خانواده، رفتار با محیط زیست و... بیاموزیم و تا جایی که می‌توانیم، رفتارهایمان را با پیامبر صلی الله علیه و آله هماهنگ کنیم. در خطبه حضرت علی رضی الله عنه «ضیاء لامع» اشاره به سنت آن حضرت است. (مکارم شیرازی، پیام امام امیرالمومنین علیه السلام، ص ۲۵۷)

پرتوی از قرآن صاعد

نیایش ۲

اللَّهُمَّ فَصِّلْ عَلَيَّ مُحَمَّدًا أَمِينًا عَلَيَّ
 وَحَيْكَ، وَنَجِيْبِكَ مِنْ خَلْقِكَ، وَصَفِيَّكَ
 خدایا بر محمد درود فرست، او که امین بر
 وحیت و برگزیده از مخلوقات و انتخاب شده از
 بندگان توست و او پیشوای رحمت است.
 مِنْ عِبَادِكَ، إِمَامِ الرَّحْمَةِ...

امام سجاد علیه السلام در این فراز از دعایی که با هم خواندیم، به ویژگی‌های زیر پرداخته است:

(۱) امین وحی؛

نیک می‌دانیم که مهم‌ترین وظیفه پیام‌آور، دقت و امانتداری در سه چیز است: یکی دقت در دریافت پیام، دومی دقت در حفظ و نگهداری آن و سومی دقت در ابلاغ پیام به افرادی که باید پیام به آنها ابلاغ شود؛ پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله در هر سه مورد یاد شده به بهترین شکل ممکن پیام الهی را دریافت، حفظ و ابلاغ کرد.

محمد مقتدای اهل عالم   محمد مصطفای آل آدم
 امین وحی رب العالمین است   امیر و سرور روح الامین است

(۲) رسول برگزیده؛

امام سجاد علیه السلام در توصیف دومین صفت پیامبر صلی الله علیه و آله می‌فرماید: «وَنَجِيْبِكَ مِنْ خَلْقِكَ» حضرت محمد صلی الله علیه و آله نه تنها بین مردم برترین و بهترین و برگزیده بود؛ بلکه بین پیامبران الهی نیز برترین، بهترین و برگزیده پیامبران و در یک جمله «برگزیده آل آدم» است.

(۳) دوست خدا

ویژگی دیگر پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله دوستی با خدا بود. او خدا را و خدا او را دوست داشت. جمله «صَفِيَّكَ مِنْ عِبَادِكَ» بر همین مطلب دلالت می‌کند. آری عبادت‌های پیامبر صلی الله علیه و آله، رفتار او با دیگران، اخلاص و دیگر خصوصیات که داشت باعث شده بود که خدا او را دوست بدارد. به نظر شما آیا ما هم می‌توانیم کاری کنیم که دوست خدا شویم و خدا ما را دوست بدارد؟

(۴) پیشوای مهربانی؛

قرآن کریم درباره رسول خدا صلی الله علیه و آله می‌فرماید: «وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِيْنَ» یعنی ما تو را جز رحمت برای جهانیان نفرستادیم؛ جمله «إِمَامِ الرَّحْمَةِ»، که در سخن امام سجاد علیه السلام آمده بر همین مطلب دلالت دارد.

محمد رحمة للعالمین است   رسول آسمانی بر زمین است

کارگاه ترجمه

۱. معنای لقد

یکی از حروفی که برای تأکید در قرآن به کار می‌رود «لقد» می‌شد. «لقد» مرکب است از «ل» + «قد». لام، لام موطنه قسم (آماده کننده جواب برای قسم) بوده و مبنی بر فتحه است.

این حرف بر سر فعل ماضی می‌آید و «به تحقیق و قطعاً و...» ترجمه می‌شود. معمولاً وقتی چند عامل تأکید یک جا جمع می‌شوند، مانند «ل و قد» در آیه «لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ...»؛ (سوره آل عمران، آیه ۱۶۴) برای سهولت، به ترجمه یکی از حروف تأکید اکتفا می‌شود:

لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ؛ (سوره آل عمران، آیه ۱۶۴) قطعاً خداوند بر مؤمنان منت نهاد.

نمونه دیگر:

لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ؛ (سوره تین، آیه ۴) قطعاً ما انسان را در نیکوترین قوام بندی آفریدیم.

۲. واو حالیه

یکی از حروف پر کاربرد قرآن کریم حرف واو است که انواع و معانی مختلفی دارد یکی از انواع آن «واو حالیه» نام دارد و به معنای «در حالی که» است:

وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ؛ (سوره جمعه، آیه ۲) در لی که پیش از آن، در گمراهی آشکاری بودند.

نمونه دیگر:

وَأَنْتَ حَلٌّ بِهَذَا الْبَلَدِ؛ در حالی که تو ساکنی در این شهر. (سوره بلد، آیه ۲)

حافظ شویم

مزایای استفاده از تلاوت ترتیل

برای حفظ حتما باید از تلاوت ترتیل یکی از اساتید مطرح بهره ببریم که مزایای فراوانی دارد:

۱. رفع اشتباهات احتمالی در قرائت؛
۲. تقویت فصاحت و تجوید؛
۳. یادگیری الحان قرآنی؛
۴. آشنایی با محل‌های صحیح وقف و ابتدا؛
۵. آمادگی ذهن برای حفظ.

پرسش و تمرین

واژگان زیر را ترجمه کنید.

يَتْلُوا	بَعَثَ	مَنْ
مُبِينٍ	ضَلَالٍ	يُزَكِّيهِمْ

عبارت زیر را ترجمه کنید.

واژگان	يَتْلُوا	عَلَيْهِمْ	آيَاتِهِ	وَيُزَكِّيهِمْ	وَيُعَلِّمُهُمُ	الْكِتَابَ	وَالْحِكْمَةَ
تحت اللفظی							
ترجمه روان							

ج بر اساس محتوای درس به پرسش‌های زیر پاسخ دهید.

۱. با ذکر سه مورد وضع جهان هنگام بعثت رسول خدا ﷺ را شرح دهید.

---

۲. با توجه به آیه ابتدای درس، سه برنامه پیامبر ﷺ برای مردم را بیان کنید.

---

۳. بنا بر سخنان امام سجاد علیه السلام چهار ویژگی از ویژگی‌های پیامبر ﷺ را نام ببرید.

کار خواست

۱. دلایل برتری پیامبر اسلام ﷺ بر سایر پیامبران چیست؟

---

۲. با جستجو و تحقیق بیان کنید که اندیشمندان غیر مسلمان درباره شخصیت حضرت محمد ﷺ چه می‌گویند.
